

Baltazar Bogišić i povijest dubrovačkoga Domorodnog muzeja

Baltazar Bogišić and the History of the Dubrovnik Patriotic Museum

IZVORNI ZNANSTVENI RAD
Primljen: 9. listopada 2023.
Prihvaćen: 16. studenoga 2023.
DOI: 10.31664/zu.2023.113.02

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER
Received: October 9, 2023
Accepted: November 16, 2023
DOI: 10.31664/zu.2023.113.02

APSTRAKT

Dubrovački muzeji, kao baštinici Domorodnog muzeja osnovanog 1872., obilježili su 2022. godine okruglu 150. godišnjicu postojanja. Muzej je nastao zalaganjem niza pojedinaca, među kojima istaknuto mjesto zauzima dubrovački ljekarnik Antun Drobac (1810.–1882.), osnivač muzeja i nositelj titule njegova doživotnog predsjednika. U radu se, na temelju sačuvane korespondencije, nastoji rasvijetliti dosad neuočena uloga Dropčeva suvremenika Baltazara Bogišića (1834.–1908.) u povijesti Domorodnog muzeja u Dubrovniku.

KLJUČNE RIJEČI

Domorodni muzej u Dubrovniku, Dubrovački muzeji, Baltazar Bogišić, Antun Drobac, Ludwig Carl Schmarda, Georg von Frauenfeld, Ludwig Redtenbacher, povijest muzeja

SUMMARY

Dubrovnik Museums, as successors to the Patriotic Museum founded in 1872 in Dubrovnik, celebrated their jubilee 150th anniversary in 2022. The museum came into existence through the efforts of a number of individuals, prominently led by Dubrovnik pharmacist Antun Drobac (1810–1882), the founder and lifelong president of the museum. This paper, based on preserved correspondence, aims to illuminate the hitherto unnoticed role of Baltazar Bogišić (1834–1908), a contemporary of Drobac, a jurist, polymath, and collector, in the history of the Dubrovnik Patriotic Museum. In the Collection of Documents of the Cultural History Museum of Dubrovnik Museums, there is a smaller section of nine preserved letters from Baltazar Bogišić addressed to Antun Drobac. Following these letters, it was established that the Collection of Baltazar Bogišić at the Croatian Academy of Sciences and Arts in Cavtat holds twenty letters written by Antun Drobac to Baltazar Bogišić. The correspondence, conducted in Italian with occasional phrases in the Croatian language, began in 1865. Until 1869, a dialogue between the two intellectuals during the prehistory of the Dubrovnik Patriotic Museum can be traced. The period leading up to the museum's founding in 1872 and its first two years until 1874 are commented upon solely through Drobac's words directed to Bogišić, providing only partial insights into Bogišić's thoughts and actions.

→

Lucija Vuković

While reflections on numerous interests of Drobac and Bogišić are found in the correspondence, the paper focuses on those parts of the letters related to the theme of the history of the Dubrovnik Patriotic Museum. The establishment of the museum was preceded by efforts to establish a real school that required a natural history cabinet. With a strong impulse for public action, Drobac decided to donate his private natural history collection to the school, constantly enriching it. After requests for the establishment of the school were rejected, he donated the collection to the municipality with the aim of founding the museum, which materialised in 1872. Analysing the correspondence highlights the immeasurable role of Baltazar Bogišić in the history of the Dubrovnik Patriotic Museum as a crucial intermediary between Antun Drobac, the museum's founder, and contemporary key related institutions, primarily in Vienna but also in Budapest and Zagreb. Thanks to his position as a librarian in the Slavic department of the Vienna Court Library, he interacted with, to paraphrase Drobac, the scientific 'celebrities' of his time and high political circles in the capital of the Monarchy. Through influential individuals such as university professor Ludwig Karl Schmarda, curator of the Court Natural History Cabinet (museum), and secretary of the Zoological and Botanical Society Georg von Frauenfeld, director of the Court Natural History Cabinet (museum) Ludwig Redtenbacher, and Government Advisor Baron Eligius Franz Joseph von Münch-Bellinghausen, he had access to top institutions: the University of Vienna, the Court Natural History Cabinet (museum), and natural history societies. In Budapest, it was the National Museum with director Ferenc Pulszky, and in Zagreb, the National Museum and the Yugoslav Academy of Sciences and Arts (YASA) through the president of the Academy Franjo Rački. The letters confirm that, through Bogišić's direct mediation, a donation from the Zoological and Botanical Society and Geological Society from Vienna arrived in Dubrovnik in 1866. Valuable donations from the Court Natural History Cabinet (museum) arrived in 1865 and 1872. The outcome of promised donations from the National Museum in Zagreb and the National Museum in Buda remains unknown for now. The correspondence between Bogišić and Drobac brings to light the tireless work of both participants and their belief in the power of science for the progress and prosperity of the South Slavic peoples.

KEYWORDS

Dubrovnik Patriotic Museum, Dubrovnik Museums, Baltazar Bogišić, Antun Drobac, Ludwig Carl Schmarda, Georg von Frauenfeld, Ludwig Redtenbacher, museum history

Sl. / Fig. 1 Antun Drobac, nepoznati fotograf, Dubrovnik, 60-ih godina 19. stoljeća, DUM KPM F-2295, Dubrovački muzeji / Antun Drobac, unknown photographer, Dubrovnik, 1860s, DUM KPM F-2295, Dubrovnik Museums

↑

Obilježavanje 150. godišnjice osnutka dubrovačkoga Domorodnog muzeja dalo je povod za nova istraživanja, kao i reviziranja ranijih priloga istraživanju duge i složene muzejske povijesti te razdoblja koje je prethodilo formalnom osnutku muzeja.¹ U Zbirci dokumenata Kulturno-povijesnog muzeja Dubrovačkih muzeja nalazi se manja cjelina od devet sačuvanih pisama Baltazara Bogišića upućenih Antunu Dropcu (1810.–1882.).² Tragom spomenutih pisama, ustanovljeno je da se u Zbirci Baltazara Bogišića HAZU-a u Cavtatu čuva dvadeset pisama koja je Antun Drobac pisao Baltazaru Bogišiću (1834.–1908.).³ Korespondencija vođena na talijanskom, s tek ponekom sintagmom na hrvatskom jeziku, započinje 1865. Do 1869. može se pratiti dijalog dvaju intelektualca u vremenu pretpovijesti dubrovačkoga Domorodnog muzeja. Vrijeme do osnutka muzeja 1872. i dvije godine njegova postojanja, do 1874., komentirani su samo Dropčevim riječima upućenima Bogišiću iz kojih tek djelomično možemo iščitati i Bogišićeve misli i djelovanje.

Tko su glavni akteri ovoga rada? Antun Drobac (Sl. 1) bio je ljekarnik, znanstvenik, trgovac i brodovlasnik, istaknuti politički aktivist i općinski dužnosnik, istodobno prvi stalni domaći dagerotipist te osnivač gradskog muzeja.⁴ Već 50-ih godina 19. stoljeća, kao istaknuti narodnjak, aktivno se uključuje u politički život Dubrovnika te postaje općinski vijećnik, a 1869., kada Narodna stranka odnosi pobjedu na izborima, postaje prisjednik općinskom načelniku Rafu Puciću. Od 1861. do smrti sudjeluje u radu upravnog vijeća Trgovačko-obrtničke komore za dubrovačko i kotorsko okružje, čiji je dugogodišnji predsjednik, od 1862. do 1871. te od 1879. do 1882.⁵ Povijest dubrovačkoga Domorodnog muzeja neodvojiva je od Dropčeve biografije. Strast za kolekcioniranje posjedovao je od studentskih dana, kada je započeo prikupljati različite vrste biljaka. Tijekom ljekarničke službe obogaćivao je zbirku, a predmete su mu donosili korisnici ljekarne, pomorci s njegovih brodova te brojni prijatelji i suradnici.⁶ Inicijativa za osnutak trirazredne realne škole u Dubrovniku javila se 1850ih, a odbijena je jer joj je bio potreban skupi prirodopisni kabinet. Snažnog impulsa za javno djelovanje, Drobac je odlučio prikupljene predmete pokloniti za potrebe buduće škole te dalje obogaćivati zbirku. Godine 1867. sakupljeno je više predmeta nego što je bilo potrebno školskom kabinetu te je upućena nova molba Ministarstvu u Beču.⁷ Dropčeva se zbirka povećala do te mjere da više nije mogla biti smještena u obiteljskoj kući te je uz podršku Trgovačko-obrtničke komore smještena u dubrovački dominikanski samostan. Brojne posjetitelje Drobac je dovodio u obilazak kabineta⁸ čiji opis donosi Josip Bersa: „U nekim prostorijama bili su unaokolo ponamješteni 'burali', stolovi, police, a sve puno punacato svakojakih životinja, ptica, riba, školjaka, ruda; oveći predmeti visjeli su o stropu; krokodil razvaljenih čeljusti bečio se ispod jednog stola; zmijurine u alkoholu plazile su šiljasti jezičak; kristali svake boje svijetljahu se kao plamičci u tamnim ormarima. Jedva smo se mogli kretati u tom koje nadjevenom koje osušenom mnoštvu.”⁹ Ostvarenje ideje o osnutku realne škole bivalo je sve dalje, a molbe Trgovačko-obrtničke komore bečkoj vladi bile su iznova odbijene.¹⁰ Drobac se naposljetku odlučuje osloniti na dubrovačku Općinu. Godine 1871. Općina je odredila Veliku

1 Razdoblje prije formalnog osnutka muzeja tematizirano je na izložbi „Početak” autora Jadranke Sulić Šprem i Frane Čizmića (Prirodoslovni muzej u Dubrovniku, od 9. lipnja 2022. do 30. travnja 2023.). Dubrovački muzeji su 150. obljetnicu osnivanja muzeja obilježili središnjom izložbom „150 godina Dubrovačkih muzeja” (Knežev dvor, od 23. srpnja 2022. do 30. travnja 2023.), autorica stručne koncepcije Ivone Michl i Ane Kaznačić Skurić te autora Bruna Bijadije, Ljerke Dunatov, Marine Filipović, Branke Hajdić, Ane Kaznačić Skurić, Dina Lokasa, Tonka Marunčića, Ivone Michl, Dragane Moravec, Domagoja Perkića, Aleksandre Piteše i Lucije Vuković. Povodom 150. i 150. obljetnice muzeja objavljeni su *Zbornik Dubrovačkih muzeja I.* (2004.) i *Zbornik Dubrovačkih muzeja V.* (2022.) u kojima je znatan dio radova posvećen pojedinim segmentima povijesti muzeja. Više o povijesti Domorodnog muzeja u Dubrovniku vidjeti: Skurla, *Ragusa. Cenni storici*, 79–87; Marčić, „Dubrovački muzej”; Gjukić, „Razvoj dubrovačkog muzeja: s osvrtnom na stanje u muzeju nakon potresa od 15. iv. 1979.”; Kršinić, „Prirodoslovni muzej u Dubrovniku. Kratka povijest muzeja i osipanja zbirki”; Dabelić, „Razvojni put Dubrovačkih muzeja od 1872. do 2002. godine”; Dabelić, „Prvi izložbeni postav Domorodnog muzeja iz 1873. godine”; Gjukić-Bender, „Osnivanje i razvoj Dubrovačkih muzeja”; Sulić Šprem, Čizmić, *Početak*; Lokas, Marunčić, „Povijest Dubrovačkih muzeja od 1872. do 1922.”.

2 Zahvaljujem mr. sc. Tonku Marunčiću, višem kustosu, voditelju Zbirke dokumenata Kulturno-povijesnog muzeja Dubrovačkih muzeja, koji mi je ljubazno ustupio na uvid ovaj vrijedni materijal. Pisma Bogišića Dropcu označena su inventarnim brojevima DUM KPM D-19 i od D-22 do D-28.

3 Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, Pisma Dropca Bogišiću, Fascicl DXXI, Omot XXI. 3., Drobac A., 20 pisama (bez inventarnog broja). Zahvaljujem na stručnoj pomoći dr. sc. Ivani Lazarević, upraviteljici Zbirke Baltazara Bogišića HAZU-a u Cavtatu.

4 „Antun Drobac”, 127; Humski, „Drobac, Antun”, 615–616.; Filipović, *Zrcalo koje pamti*, 27–29; Perić, „Uloga Antuna Dropca u javnom životu Dubrovnika”, 277–287. O ulozi Dropca u istraživanju i upotrebi insekticidnog djelovanja buhača i pripremi etera za narkozu vidjeti: Devetak, „Prilog historijatu proizvodnje buhača u Dalmaciji”, 294–299; Grmek, „Ljekarnici u nekadašnjem javnom i kulturnom životu Hrvatske”, 277; Bačić, „Antun Drobac (1810.–1882.), prilozi za biografiju”, 155–162. O ulozi Dropca u adaptaciji gradske luke i gradnji valobrana vidjeti: Žaja Vrbica, Zimmermann, *Dunavska Monarhija i Dubrovnik*, 178–180, 185, 189, 219.

5 Perić, „Uloga Antuna Dropca u javnom životu Dubrovnika”, 281–283.

6 *Isto*, 284.

7 Marčić, „Dubrovački muzej”, 276; Kršinić, „Prirodoslovni muzej u Dubrovniku. Kratka povijest muzeja i osipanja zbirki”, 20.

8 Perić, „Uloga Antuna Dropca u javnom životu Dubrovnika”, 285.

9 Bersa, *Dubrovačke slike i prilike*, 288.

10 Marčić, „Dubrovački muzej”, 276; Sulić Šprem, Čizmić, *Početak*, 1–4.

dvoranu u Općinskoj palači za smještaj kabineta, kamo je i premješten 1872. Iste godine na zajedničkom sastanku Trgovačko-obrtničke komore i Općinskog odbora potpisan je akt o osnivanju Domorodnog muzeja. Trgovačko-obrtnička komora odriče se vlasništva predmeta prikupljenih za kabinet u korist muzeja, a Drobac mu povjerava predmete iz svojih zbirki. Zbog svojih iznimnih zasluga, Antun Drobac imenovan je prvim i doživotnim predsjednikom muzeja.¹¹

Ranije tijekom 19. stoljeća u Dalmaciji se pod austrijskom vlašću javljaju prvi muzejski koncepti, ali i osnivaju prve institucije za očuvanje baštine i dobrobit zajednice. U Trogiru se ova nastojanja prepoznaju već u prvoj polovici stoljeća kroz sabiračke prakse obitelji Garagnin, osobito Ivana Luke mlađeg.¹² U Splitu se na poticaj vlade osniva Arheološki muzej (1820.), a u Zadru Narodni muzej (1832.). Društvene i političke prilike otežavaju i usporavaju djelovanje novonastalih institucija, koje vladajući pojačano nadziru, sustavno ometajući jačanje hrvatskoga nacionalnog identiteta.¹³ U Dubrovniku se sličan proces od polovice 19. stoljeća događa na području školstva, u čije se je svrhe započelo i intenziviralo skupljanje prirodoslovne zbirke, koje će ipak 1872. rezultirati osnutkom Domorodnog muzeja. Prikupljeni predmeti brižno su inventarizirani i čuvani, a o Antunu Dropcu se širio glas kao o vrsnom muzealcu.¹⁴ O inventarizaciji predmeta svjedoči i prvi *Zapisnik darovanih i kupljenih predmeta za Dubrovački muzej* koji se počinje voditi 1882., a i danas se čuva u Dubrovačkim muzejima.¹⁵

Baltazar Bogišić (Sl. 2), rodом Cavtaćanin, nešto mlađi od Dropca, bio je pravnik, povjesničar prava i etnograf, a opisuje ga se i kao polihistora i kolekcionara. Studij prava započeo je 1859. u Beču, a zatim u Berlinu, Parizu, Münchenu, Giessenu i Heidelbergu polazi predavanja iz prava, filozofije, povijesti i jezikoslovlja. Nakon studija, u Giessenu je 1862. promoviran u doktora filozofije. Godine 1863. postavljen je za bibliotekara u slavenskom odjelu bečke Dvorske knjižnice, a 1868. za školskog nadzornika u banatsko-srijemskoj Vojnoj krajini u Temišvaru i Petrovaradinu. Odazvavši se pozivu Novorosijskoga univerziteta u Odesi, 1869. preuzima katedru povijesti slavenskih prava, postaje profesor poredbenoga slavenskog prava i dobiva počasni doktorat. Na poziv crnogorskoga kneza Nikole 1872. započeo je rad na izradi crnogorskoga građanskog zakonika. *Opšti imovinski zakonik za knjaževinu Crnu Goru* stupio je na snagu 1. kolovoza 1888. Bio je ministar pravde Crne Gore od 1893. do 1899. Od 1874. do smrti 1908. živio je uglavnom u Parizu. Bio je član mnogih akademija i društava u zemlji i svijetu. Bogišićev etnografski rad dio je njegova širokoga znanstvenog zanimanja za različite oblike južnoslavenskog života.¹⁶

Uz nabrojene znanstvene doprinose, dosad je nedovoljno uočeno njegovo zanimanje za muzeologiju. Iz ovog područja napisao je dva rada. Prvo naslova *O preuredjenju narodnoga Muzeja u Zagrebu objavljeno je u Zagrebu 1866.*, a sljedeće godine objavljuje „Slovenski muzeum. Misli o potrebi naučnoga središta sa svakolika slovenska plemena” u *Srpskom letopisu* Matice srpske u Novom Sadu.¹⁷ Upravo u

Sl. / Fig. 2 Baltazar Bogišić, nepoznati fotograf, Beč, oko 1865., Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a / Baltazar Bogišić, unknown photographer, Vienna, around 1865, the Baltazar Bogišić Collection at the Croatian Academy of Sciences and Arts)

↑

ovom razdoblju Bogišić razmjenjuje pisma s Antunom Dropcem. Kao kolekcionar, sakupio je bogatu knjižnicu i zbirku.¹⁸ Vrijedna ostavština rezultirala je otvaranjem Bogišićeva muzeja već 1909. u njegovoj rodnoj kući u Cavtatu zalaganjem sestre Marije Bogišić Pohl.¹⁹

Devet pisama sačuvanih u Zbirci dokumenata dubrovačkoga Kulturno-povijesnog muzeja Bogišić upućuje Dropcu iz Beča, gdje se nalazi na mjestu bibliotekara u slavenskom odjelu bečke Dvorske knjižnice. Drobac pak tada obogaćuje svoju privatnu prirodoslovnu zbirku u cilju otvaranja škole s prirodopisnim kabinetom. Iako se refleksije većine ranije nabrojanih interesa nalaze u pismima između Dropca i Bogišića, u radu su doneseni oni dijelovi pisama koji se odnose na temu povijesti dubrovačkog Domorodnog muzeja. Prvo sačuvano pismo piše Antun Drobac Baltazaru Bogišiću iz Dubrovnika u Beč 26. rujna 1865.²⁰ Pismo uvodi u većinu tema korespondencije koja slijedi: od Bogišića, kao od nekoga tko je toliko putovao, posjetio mnoge prijestolnice, koji poznaje brojne poznate znanstvenike i posjećuje tolika sveučilišta i kabinete, očekuje pomoć u opremanju prirodopisnog kabineta potrebnog realnoj školi u Dubrovniku, navodeći brojne poteškoće pri osnivanju. Spominje uspostavljene kontakte sa Zoološkim društvom i Carskim i kraljevskim geološkim institutom u Beču, od kojih dugo čeka odgovor, a od Dvorskoga mineraloškog kabineta očekuje poslane predmete. Kao što će više puta kasnije ponoviti, Trgovačko-obrtnička komora nema novca za ikakve troškove.

Iz iste godine sačuvano je tek jedno pismo koje Bogišić upućuje Dropcu.²¹ Pisano je 5. listopada 1865. u Beču. Bogišić obavještava da će geološki predmeti iz zoološkog kabineta za dubrovačku realnu školu biti poslani sutradan željeznicom. Dropčevi upiti Carskom i kraljevskom geološkom i botaničkom institutu vjerojatno su stavljeni *ad acta*. Dobra je vijest da mu je direktor Dvorskoga mineraloškog kabineta, nakon brojnih molbi, obećao malu zbirku petrificiranih predmeta.

Godine 1866. korespondencija se intenzivirala. Najranije je Dropčevo pismo Bogišiću pisano u Dubrovniku 11. svibnja 1866.²² Pismo započinje konstatacijom kako je prošlo 11 mjeseci otkad je dr. Schmarda,²³ profesor zoologije sa Sveučilišta u Beču, bio u Dubrovniku te da je Trgovačko-obrtnička komora pisala Zoološko-botaničkom društvu dopis s molbom da im ustupi dvostruke primjerke zooloških predmeta različitih vrsta ako žele imati višu realnu školu koja se već dugo zahtijeva. Također je Društvu dano do znanja da Komora ne može potrošiti ništa, što je razlog da se od njih traži pomoć. Znajući da o njihovoj tajniku ovisi što će donirati, Komora je istodobno pisala dr. von Frauenfeldu²⁴ u ime dr. Schmarde, njegova dobrog prijatelja. Prošla je godina dana, a ništa se nije dogodilo u vezi s njihovom molbom. Izgleda da je isti dr. Schmarda u međuvremenu dva puta potaknuo svojeg prijatelja tajnika i opravdavao ga kako nije upitno da će dobiti donaciju, već je samo pitanje vremena. Stoga moli Bogišića da se približi *dr. Cavalliere de Frauenfeldu* ili pak dr. Schmardi i da im kaže da uspostava kabineta u Dubrovniku čeka zbog ovog kašnjenja.

11 Perić, „Uloga Antuna Dropca u javnom životu Dubrovnika”, 285; Marčić, „Dubrovački muzej”, 276; Gjukić, „Razvoj dubrovačkog muzeja: s osvrtnom na stanje u muzeju nakon potresa od 15. IV. 1979.”, 27–29; Kršinić, „Prirodoslovni muzej u Dubrovniku. Kratka povijest muzeja i osipanja zbirki”, 20; Dabelić, „Razvojni put Dubrovačkih muzeja od 1872. do 2002. godine”, 8–9; Gjukić-Bender, „Osnivanje i razvoj Dubrovačkih muzeja”, 16–17; Sulić Šprem, Čizmić, *Početak*, 4, 8; Lokas, Marunčić, „Povijest Dubrovačkih muzeja od 1872. do 1922.”, 10–11.

12 Celio Cega, „Sakupljačka djelatnost u Trogiru tijekom XIX. stoljeća”, 35–41; Vujić, *Izvori muzeja u Hrvatskoj*, 152–153, 226–231, 252.

13 Vujić, *Izvori muzeja u Hrvatskoj*, 255.

14 Perić, „Uloga Antuna Dropca u javnom životu Dubrovnika”, 286.

15 U Državnom arhivu u Dubrovniku sačuvani su i *Catalogo Generale dei minerali del neo-gabinetto di Ragusa fondato a cura della Camera di Commercio nell'anno 1866.* i *Catalogo dei Fossili e dei Petrefatti del Gabinetto di Storia naturale di Ragusa.* Sulić Šprem, Čizmić, Početak, 21, 24. Prvotno prirodoslovna zbirka obogaćivana je s vremenom arheološkim, umjetničkim i kulturno-povijesnim predmetima. Prirodoslovni muzej izdvojen je iz Dubrovačkog muzeja 1957. Lokas, Marunčić, „Povijest Dubrovačkih muzeja od 1872. do 1922.”, 11, 12, 16.

16 Vidjeti: Đivanović, „Vrijeme Bogišićeva odlaska i ‘povratka’ — muzeološki aspekt kulture sjećanja 2008. – 2012.”, 1–5; Viden, „Posmrtno veličanje: grobnica, park i spomenik Baltazara Bogišića”, 485–520.

17 O temi je napisan osvrt 1954.: Despot, „Prijedlog Baltazara Bogišića o osnivanju sveslavenskog muzeja”, 135–137.

18 O. E., „Cavtat”.

19 Godine 1920. Marija Bogišić Pohl osnovala je zakladu „Bogišićeva Biblioteka i Muzej”. Muzej je 1955. preuzeo JAZU, a sve su zbirke objedinjene i prezentirane u Kneževu dvoru u Cavtatu 1958., gdje se nalaze do danas. Humski, „Pregled povijesti muzeja u Hrvatskoj 19. i 20. stoljeće (1945) s bibliografijom”, 10.; Viden, „Posmrtno veličanje: grobnica, park i spomenik Baltazara Bogišića”, 488–489.

20 Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

21 Dubrovački muzeji, DUM KPM D-19.

22 Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

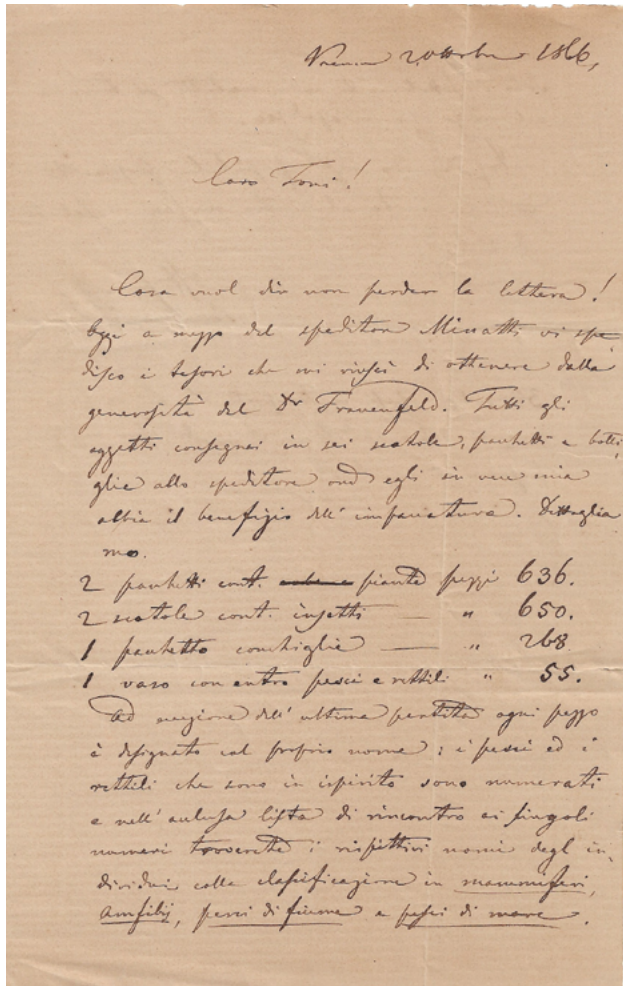
23 Ludwig Carl Schmarda (1819. – 1908.), liječnik i prirodoslovac s osobitim zanimanjem za zoologiju. Godina 1844. i 1846. poduzeo je dva znanstvena putovanja po Jadranu, a od 1853. do 1857. sudjeluje na istraživačkom putovanju oko svijeta. Na Sveučilištu u Grazu bio je profesor prirodopisa i zoologije. Godine 1863. preuzeo je katedru zoologije na bečkom sveučilištu. Nova znanstvena putovanja na Jadranu poduzeo je od 1863. do 1865. Riedl-Dorn, „Schmarda, Ludwig Karl”. Zahvaljujem Tomi Perici na prijevodu internetskih izvora s njemačkog jezika.

24 Georg von Frauenfeld (1807. – 1873.) najprije je radio u području građevine i pošte, a poslije, zahvaljujući interesu za prirodu i prirodne znanosti, postao je kustos Dvorskoga prirodoslovnog kabineta (*Hofnaturalienkabinet*), prethodnice Prirodoslovnog muzeja (*Naturhistorisches Museum*) u Beču (1859.). Bavio se zoologijom i botanikom. Godine 1851. bio je suosnivač Zoološko-botaničkog društva i njegov tajnik od 1851. do 1873. Bio je dio ekspedicije Novara austrijske mornarice (1857. – 1859.). Autor je znanstvenih radova sa spomenute ekspedicije, što ju je učinilo svjetski poznatom. „Frauenfeld, Georg von (1807–1873), Naturwissenschaftler”.

Dana 18. kolovoza iste godine²⁵ ponovno napominje da je prošla cijela godina od kad je dr. Schmarda bio u Dubrovniku i da je Drobac, uime Komore, pisao Društvu i molio dvostruke primjerke zooloških predmeta različitih vrsta. Ponaavlja da o tajniku Društva dr. von Frauenfeldu ovisi opseg donacije te se Komora obratila i dr. Schmardi moleći ga za utjecaj po tom pitanju. Godinu dana čeka odgovor, što ga prijeći da napreduje s proširenjem kabineta i u obraćanju Ministarstvu da je sve spremno za traženu školu. Dr. Schmarda, prijatelj dr. von Frauenfelda, pisao mu je kako Društvo ima mali broj zaposlenih te pakiranje i označavanje predmeta dugo traje pa će vidjeti s dr. von Frauenfeldom može li se nešto poslati ranije. Mjesec dana ranije pisao je da je ponovno razgovarao s von Frauenfeldom i da ima duplikata te će zamoliti za njih, samo treba imati strpljenja. No od tada nije dobio ništa više od obećanja te se Drobac boji da će sve pasti u zaborav. Stoga moli Bogišića da, koliko više može, učini da ne izgube tu donaciju, nego da je drže na oku te da, barem putem Schmarde, podsjeti tajnika von Frauenfelda na dano obećanje, da ga potakne da pošalje donaciju kako bi mogli uputiti molbu Ministarstvu za školu. Ako tajnik nema vremena, može se naći sposobna osoba kojoj će se platiti za označavanje i slanje predmeta kako bi se neke stvari zaključile nakon petnaest mjeseci. Na kraju obavještava kako je iz Pariza poslan sanduk s mineralima i nekim vegetabilnim predmetima. Sve se to dogodilo u šest mjeseci, a iz Beča nakon petnaest mjeseci ništa. Ne želi ponovno moliti Bogišića, već vjeruje da će to sam učiniti zbog vlastitog zanimanja za Dubrovnik.

Slijede dva pisma pisana na isti datum, 20. listopada 1866.²⁶ Drobac se čudi i žali kako se izvjesni Andrović²⁷ još uvijek nije pojavio kako bi uzeo alge i fosile iz sanduka, što tumači time da vjerojatno nije dobio Dropčevo pismo. Pisat će sad drugo pismo Androvićevoj supruzi u Zadar te će preko Rešetara²⁸ ili kojeg drugog Dalmatinca valjda uspjeti saznati gdje se nalazi g. Nikola Andrović, profesor kemije iz Zadra. Pisat će mu ponovno kad se njegov potpredsjednik vrati *dalla dieta* kako bi ga zamolio za još nešto iz dvorskog kabineta.

Bogišić mu na isti datum piše pismo iz Beča²⁹ (Sl. 3). Tog će mu dana preko špeditera Minattija poslati „blago” koje je uspio dobiti darežljivošću dr. Frauenfelda. Svi su predmeti zapakirani u kutije, pakete i staklenke (biljke, insekti, školjke, ribe i reptili), za koje daje točne brojke. Svaki je komad označen vlastitim imenom, ribe i reptili su u alkoholu i označeni brojevima, a na popisu brojevima odgovaraju imena s podjelom na sisavce, vodozemce, slatkovodne i morske ribe. U staklenki se nalaze oni koji su podcrtani olovkom. Završava dobrim željama za njegovu zbirku, koju naziva „muzej”.³⁰ Drobac odgovara 6. studenoga 1866.³¹ Šalje Bogišiću sanduk na njegovu adresu, ne znajući gdje ni kako u Beču pronaći Niku Androvića, profesora kemije iz Zadra. Stoga moli svojeg dragog Balda da se pobrine da ga vidi. Treba mu klasificirati školjke i morske alge. Taj obrazovani mladić morao je napustiti zavičaj zbog političkih razloga i prihvatiti mjesto profesora kemije na zadarskoj realci pa je otišao u Beč polagati dodatne ispite. Dobio je pošiljku od Geološkog društva

Sl. / Fig. 3 Pismo Baltazara Bogišića Antunu Dropcu, 20. listopada 1866., DUM KPM D-21, Dubrovački muzeji / A letter from Baltazar Bogišić addressed to Antun Drobac, October 20 1866, DUM KPM D-21, Dubrovnik Museums

↑

i zahvaljuje Bogišiću za posredovanje i pažnju. Moli i dalje pomoć ako bude prilike da se nešto „iskalaši”.

Do kraja godine Bogišić odgovara dvama pismima. Dana 12. prosinca 1866.³² sa žaljenjem obavještava Dropca da Androvića nije bilo moguće pronaći te da alge koje mu je poslao još leže na njegovu stolu. Poručuje mu da se ne čudi, jer Beč ipak nije Dubrovnik te da on nije generalni konzul Dalmatinaca da ih može obvezati na to da mu svatko najavi svoj dolazak u Beč. Sanduk sa školjkama još uvijek čeka Dropčeve upute. Sljedeće Bogišićevo pismo upućeno je na samom kraju godine, 30. prosinca 1866.³³ Javlja da je dan ranije uspio razgovarati s g. Androvićem i predati mu pismo, alge i školjke, a on se obvezao učiniti sve po Dropčevim željama.

Godine 1867. korespondencija je bila intenzivna. U pismu s početka godine, od 31. siječnja 1867.,³⁴ Drobac piše Bogišiću da u kolovozu, nakon sedam godina, želi definitivno napustiti presjedanje Komorom, a *Gabinetto di Storia Naturale* predati Općini da ga koristi realka.³⁵ Dobiva mnogo donacija, no ne posustaje: obratit će se velikim kabinetima, pa i privatnim muzejima. Nada se da bi nešto mogao dobiti iz Padove i Firenze, barem su mu tako obećali. Dr. Redtenbacher³⁶ mu je po nalogu Njegova Veličanstva prošle godine poslao izdašnu donaciju, između ostalog pet primjeraka velikih gmazova, jednu zmiju, jednu žabu i jednu kornjaču — jedinstvene stvari koje su ukras kabinetu. Nema više hrabrosti pisati mu te moli Bogišića da mu se obrati pismom na njemačkom, za čiji je prijevod potrošio jedan fjin. Vjeruje da je, budući da je riječ o našem zavičaju i dubrovačkoj mladeži, to od interesa i samom Bogišiću. Predlaže mu i preporuku preparatoru, kustosu ili nekom „slugi” u kabinetu, da im se ponudi 10 fforina kako bi u donaciji dobili koji primjerak više. I naravno, obratiti se dr. Redtenbacheru, s obzirom na to da su im uredi blizu te ima njegovo povjerenje, što olakšava da mu toplo preporuču ovu stvar. Nada se da ga ovim više neće opterećivati u vezi s kabinetom te vjeruje da će i sam Bogišić biti zadovoljan jer je pridonio jednoj lijepo uređenoj stvari, za koju Drobac piše da je u nju zaljubljen, a nikad nije ni sanjao da će uspjeti osigurati ovako nešto za Dubrovnik bez ikakvog troška. S nestrpljenjem očekuje ishod njihove suradnje.

U Zbirci Baltazara Bogišića čuvaju se dva Dropčeva pisma bez datuma. Sudeći po sadržaju, zadnje pismo vjerojatno spada u ovu tematsku skupinu³⁷ (Sl. 4). Dr. Redtenbacher u siječnju prethodne godine obećao je da će „počistiti” svoj kabinet te da će za dva-tri mjeseca povjeriti Bogišiću znatan broj predmeta tog velikog muzeja. Dao je prevesti na njemački dugo pismo, kako ga je Bogišić usmjerio, s molbom da ga pokaže Redtenbacheru i skrene pažnju na ono što im nedostaje. Bogišiću je pisao ponovno da ga podsjeti na obećanje za takvo blago, koje bi njima zaista toliko značilo i mogli bi imati preparirane predmete. Moli ga zato, ako je još na vrijeme, da prikupe ono što je muzej odbacio. Možda bi se moglo zadužiti „slugu” ili potkustosa ili koga drugog da stavi predmete u sanduk ili mu dati desetak fforina da prikupi predmete koje bi muzej odbacio. Dakle vraća se na to i ponaavlja mu zadnji put. Zna da se Bogišiću ne sviđa „kalašiti”,

25

Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

26

Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

27

Vjerojatno je riječ o Nikoli Androviću (1824.–1895.), ljekarniku i fotografu. Diplomirao je farmaciju na Sveučilištu u Padovi, gdje je neko vrijeme bio asistent i profesor prirodopisa. Poslije smrti očuha M. A. Donovića preuzeo je ljekarnu u Herceg-Novom. Tu se počeo baviti i fotografijom. Godine 1859. kupio je u Zadru ljekarnu K Spasitelju, suvremeno je uredio te uveo kemijski laboratorij u kojem je proizvodio lijekove na industrijski način. Uredio je i malu tiskaru te istodobno vodio fotografski atelijer. Bio je član Trgovačko-industrijske komore u Zadru. Grčević, Maštrović, „Andrović, Nikola”, 155–156.

28

Pavo Rešetar (1809.–1880.), Dropčev suvremenik, kotarski poglavar, član uprave Muzeja. Gjukić, „Razvoj dubrovačkog muzeja: s osvrtom na stanje u muzeju nakon potresa od 15. IV. 1979.”, 27–30.

29

Dubrovački muzeji, DUM KPM D-21.

30

„Desiderando ogni possibile prosperità ed incremento al vostro museo vi saluto”.

31

Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

32

Dubrovački muzeji, DUM KPM D-22.

33

Dubrovački muzeji, DUM KPM D-23.

34

Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

35

To je učinio ipak tek 1871.

36

Ludwig Redtenbacher (1814.–1876.) bio je liječnik i entomolog. Od 1847. je bio asistent u entomološkoj zbirci Dvorskoga prirodoslovnog kabineta (*Hofnaturalienkabinet*). Godine 1851. postaje profesor zoologije u Pragu. Od 1862. (pa i u vrijeme Dropčeva pisma Bogišiću) je kustos, a od 1867. direktor Dvorskoga prirodoslovnog kabineta, prethodnice Prirodoslovnog muzeja (*Naturhistorisches Museum*). Njegov novi način klasifikacije vrsta, tzv. analitička metoda, postaje naširoko korišten. Sudjelovao je u ekspediciji Novara, o čemu je napisao više znanstvenih radova. „Redtenbacher, Ludwig (1814–1876), Zoologe”.

37

Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

30

CB

Moi dragi Baldo.

BOGIŠIĆEV ARHIV
CAVTAČ

Sarebbe un peccato notabile il non ringraziar
ve pel vostro musco quanto il Sr. Meden
bacher in gennaio del passato anno aveva
promesso di dirmi facendo pelizio al suo go-
lietto - Egli mi aveva detto di ritornare
da lui da li a due o tre mesi, e che mi
avrebbe consegnato non poco roba come
scarto di quel grandissimo musco - Io aveva
fatto tradurre in tedesco una lunga lettera
come diletta e vi, colle preghiere di
magnifiche, onde prendeste nota di ciò
di cui desideravo - A tempo utile io mi
aveva anche scritto di nuovo per rammen-
orarvi tale promessa pregandovi di presertogli:
io per avere questo beneficio, che invece

devo essere tale per voi, de desiderate,
anzi giurarmi, potremo avere oggetti in qua-
lità, e con bene preparati - Vi ringrazio
però, se ritorna a tempo, di rassegnare
questo epi con scudito, e al capo fosse
incomodo il comate, il robustode, o qualche
altro lavoro a riporre in capo, o a prelevare,
di vegetarogli pure una decina di forini
per poter avere qualche capo di più, che
già a quel punto scaltate al tempo d'altro,
se scudito, e di veper un valore per loro -
Tanto a ripetervi questo sia l'ultimo
incomodo de vi darsi il questo pagamento -
Io de desidero non vi guate troppo, ma
in oggetto scientifico, e per il nuovo vantaggio,
de vi proporre alla patria vostra il più
del vostro vantaggio e qualche proponimento
di questo genere -
Spese de quella lettera tedesca scritte per
essere notate e tradurre non l'abbiate

perduta, e de farsi quella effetto. Se appa
potrà epi vedere ciò de vi manca, e ciò de
più desideriamo di avere. Io però per voi sfogliare
prodotti tutto lo scudito se potessi, e credo de
non lo sfogliare -
Ci teno soprattutto la salute di Daria -
Tutto quello a Trieste, e il condon Dario
venire a Vienna per vedere, e sfogliare
la vostra casa; però non vi fa bisogno di
viaggio così lungo, e a Trieste alle meglio
risparmi per momento alla propria comodità -
Scusarmi, e ringraziarvi bene, e addio
de servizio migliore non potesse mai farvi
di questo, de di un anno quasi, vi scuso, perché
lo compite - Addio - Salut. di Daria, e
addio

Il vostro affetto
Dario

Sl. / Fig. 4abc Pismo Antuna Dropca Baltazaru Bogišiću, bez datuma,
Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a / A letter from Antun Drobac
addressed to Baltazar Bogišić, undated, the Baltazar Bogišić Collection
at the Croatian Academy of Sciences and Arts

↑ →

ali to je za znanstvenu svrhu i ukupnu korist koja se osigurava za njihov zavičaj. Nada se da pismo na njemačkom koje treba pokazati Redtenbacheru neće izgubiti i da će imati efekta. Iz njega će moći vidjeti što im nedostaje i što žele imati. Uzeo bi sve što je odbačeno.

Bogišić se javlja iz Beča 12. ožujka 1867.³⁸ s vijješću da je tek jučer sreo dr. Redtenbachera i da je učinio sve što je bilo moguće „za štogod izglamazat ma: rodi mati dijete a mati nema okle”. Rekao mu je da bi za dva-tri mjeseca moglo nešto biti. Moli Dropca da ga uputi „gdje valja kalašit”. Od Dropca 7. lipnja 1867.³⁹ stiže odgovor u kojem ga još jednom moli da dr.Redtenbacheru preda pismo na njemačkom, što bi ga moglo uvjeriti da bude darežljiv, a i Bogišić će pridonijeti osnutku realke, što se očekuje od Ministarstva. Nema novca za kralježnjake i sisavce te mu se zadnji put preporučuje.

U sljedeća dva pisma upućena Bogišiću, od 8. kolovoza i 3. rujna 1867., riječ je o knjigama u čiju su nabavku uključeni Ivan Evandelist Kuzmić i Ivan August Kaznačić.⁴⁰ U jednom od dva nedatirana pisma iz Zbirke Baltazara Bogišića u Cavtatu nastavlja o knjigama te predbacuje Bogišiću da mu među tolikim prirodoslovnim kabinetima, dvorskom bibliotekom i toliko prijatelja koje ima u Beču; među tolikim stolovima punima knjiga nije mogao naći kakva relevantna djela ili o pticama ili četveronošcima ili školjkama ili rakovima ili spužvama ili hobotnicama s pomoću kojih bi klasificirao građu, jer ta sramota domovine Ruđera Boškovićeve i Rajmunda Kunića pripisat će se njihovu neznanju, a ne manjku knjiga. Nevjerojatne količine takvih knjiga dnevno se tiskaju, stare ostaju u prašini, neiskorištene u velikim kabinetima. Dobro bi im došli i duplikati, ali boji se da će sve to ostati „mrtva riječ”. Ispričava se na kraju ako ga je uvrijedio, uz dobre želje. Pismo je zasigurno pisano dok se Bogišić još nalazi u Beču, vjerojatno prije 1868., i svrstava se u skupinu pisama iz 1867. Bogišić odgovara 20. studenoga 1867.⁴¹ Javlja loše vijesti kako bez odobrenja glavnog upravitelja dvorskih znanstvenih kabineta ne mogu dobiti ništa. Predlaže da mu se uputi službeni zahtjev, a Bogišić može reći „dvije riječi” njegovu tajniku. Zahtjev mora biti kratak, bez spominjanja Bogišića ili ikoga drugog, pisan na talijanskom i upućen njegovoj ekselenciji gospodinu barunu Eligiju von Münch-Bellinghausenu,⁴² koji je bliski savjetnik Njegova Veličanstva, glavni upravitelj znanstvenih zbirki dvora, između ostalog upravitelj Dvorske biblioteke i intendant dvorskih teataru. Zahtjev može što prije poslati Bogišiću pa će on učiniti ostalo; ne može unaprijed obećati sretan ishod, ali ništa ne košta pokušati, osim nešto novca za poštansku marku. Moli ga da mu potom privatno piše koju vrstu predmeta najviše treba. Završava na našem jeziku: „A sad da si zdravo i veselo! Tvoj Baldo Bogišić”.

Na samom kraju godine, 22. prosinca 1867., Bogišić još jednom piše Dropcu iz Beča.⁴³ Javlja da je zahtjev predan i preporučen barunu Eligiju von Münch-Bellinghausenu, koji je naredio da svi duplikati budu poslani u Dubrovnik. Naredba je izdana Zoološkom kabinetu i direktor Redtenbacher odgovorio je kako u tom trenutku ima tek neke insekte koje ne

BALTAZAR BOGIŠIĆ I POVIJEST DUBROVAČKOGA DOMORODNOG MUZEJA

BALTAZAR BOGIŠIĆ AND THE HISTORY OF THE DUBROVNIK PATRIOTIC MUSEUM

BALTAZAR BOGIŠIĆ AND THE HISTORY OF THE DUBROVNIK PATRIOTIC MUSEUM

vrijedi slati, no kroz nekoliko bi se mjeseci moglo nešto skupiti te je tada potrebno ponoviti molbu.

Iz 1868. nije sačuvano nijedno pismo.⁴⁴ Korespondencija se nastavlja na samom početku sljedeće godine. Drobac piše Bogišiću 13. siječnja 1869. pismo privatne naravi.⁴⁵ Sljedeće sačuvano pismo upućeno je iz Dubrovnika 10. listopada 1869.⁴⁶ Govori o službenom obraćanju Trgovačko-obrtničke komore hrvatskom Ministarstvu koje je prepisao. Očekuje Bogišićevo zadnje pismeno obraćanje Zagrebu i suradnju za poneku knjigu. Unaprijed zahvaljuje i obvezuje se da će u prvom tiskanom aktu Komore spomenuti Bogišićev doprinos osnutku realke.

U pismu od 17. studenoga 1869.⁴⁷ Drobac se vraća na temu knjiga. Pročitao je odgovor savjetnika u Ministarstvu i predsjednika Račkog.⁴⁸ Nije siguran u pozitivan ishod njegova obećanja. Kad je riječ o knjigama, dobro bi mu došle one o školjkama, pticama, ribama ili sisavcima, s tehničkim definicijama, jer kabinet nema ništa. Vjeruje da u Dvorskoj biblioteci gdje Bogišić radi ima dvostrukih i nekorištenih primjereka. Bogišić odgovara 20. studenoga 1869.⁴⁹ Drago mu je čuti da je dogovor s fratrima završen.⁵⁰ Obavještava da je, prolazeći kroz Zagreb prije nekoliko dana, razgovarao s Brusinom,⁵¹ pristavom u Narodnom muzeju, koji mu je rekao da je već razgovarao s Dropcem i da nije mogao učiniti ništa, iako u muzeju postoji dvadesetak posve suvišnih komada. Predsjednik Akademije bio je odsutan pa nisu mogli razgovarati, ali siguran je da će nešto dobiti. U Petrovaradinu je razgovarao s nekim tko se bavi preparacijom i koji će poslati kabinetu nekoliko ornitoloških primjeraka. Po povratku u Beč ostao je cijeli dan i razgovarao s direktorom muzeja, koji mu je rekao da će potražiti duplikate te bi sada mogao ponoviti zahtjev. Nezadovoljan takvim odgovorom, razgovarao je sa savjetnikom hrvatskog Ministarstva koji je prijatelj direktoru, famoznom generalu Pulszkyju,⁵² i ovaj mu je obećao da direktoru neće dati mira dok ne pošalje nešto dobro. Također mu je rekao, da bi imao podlogu za rad, potreban mu je zahtjev ili od Dropca ili od Komore hrvatskom Ministarstvu, kako bi posredovali. Zna da bi Dropcu bilo teže sastaviti zahtjev u „službenom ilirskom slogu” pa je Bogišić to učinio za njega, a Dropcu ne preostaje nego staviti poštansku marku i potpis. Ako mu se koncept ne sviđa, neka ga ispravi i prilagodi po svojem ukusu te prepíše. Potpisani zahtjev može ponovno poslati, a Bogišić će ga uz pismo poslati prijatelju u Budim. Poručuje: „Ed evo ako me ne pohvališ najedit ću se!” Drugi će put pisati o prirodoslovnim knjigama.

U pismu od 29. listopada 1869.⁵³ Bogišić obavještava Dropca da njihovo djelovanje u hrvatskom Ministarstvu u Budimu stoji dobro te prepisuje dio pisma poznanika, savjetnika u Ministarstvu, na hrvatskom: „Prije mojega odlazka u Egipat žurim se Vam do znanja staviti, da je poziv ovoga Ministarstva na ravnateljstvo narodnoga muzeja peštanjskoga u pogledu dubrovačkoga zavoda prekojučer otpavljen, i da sam kako ja tako i g. Ministar jučer sa g. Puljsky-em osobno govorili, te od njega obećanje primili, da će što je moguće više stvarih izabrati i dotičnomu zavodu na raspoloženje

38
Dubrovački muzeji, DUM KPM D-24.

39
Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

40
Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja. Ivan Evandelist (Vando) Kuzmić (1807. –1880.), hrvatski ljekarnik, malakolog, glazbenik i glazbeni arhivist. Grdinić, Ajanović-Malinar, „Kuzmić, Ivan Evandelist”, 477–479. Ivan August Kaznačić (1817. –1883.), hrvatski književnik, prevoditelj i kulturni djelatnik. Pederin, Pranjko, „Kaznačić, Ivan August”, 214–215.

41
Dubrovački muzeji, DUM KPM D-25.

42
Barun Eligio Franz Joseph von Münch-Bellinghausen (1806. –1871.), austrijski dramatičar, studirao je filozofiju i pravo. Godine 1840. postao je vladin savjetnik, a glavni upravitelj Dvorske knjižnice u Beču 1844. Izabran je za člana Akademije znanosti 1852. i doživotnog člana gornjeg doma parlamenta 1861. Godine 1867. imenovan je vrhovnim intendantom dvaju dvorskih teataru. Na tom položaju ostao je tri godine. „Baron Eligius Franz Joseph von Münch-Bellinghausen”.

43
Dubrovački muzeji, DUM KPM D-26.

44
Godine 1868. Bogišić je školski nadzornik u Temišvaru i Petrovaradinu.

45
Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

46
Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

47
Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

48
Franjo Rački (1828. –1894.), hrvatski povjesničar, jezikoslovac, publicist i političar. Nakon osnutka Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (dalje: JAZU) 1866., bio je izabran za njezina prvoga predsjednika te je tu dužnost obnašao sljedećih dvadeset godina. Kao predsjednik JAZU-a snažno je utjecao na utemeljenje Strossmayerove galerije u Zagrebu 1884. „Rački, Franjo”.

49
Nećitko, pretpostavlja se da je riječ o studenome. Dubrovački muzeji, DUM KPM D-27.

50
Riječ je o pisanoj potvrdi da je, kada ponestaje prostora u Dropčevoj kući za smještaj kabineta, zbirka smještena u dubrovačkom dominikanskom samostanu.

51
Spiridion (Špiro) Brusina (1845. –1908.), hrvatski zoolog. Potkraj 1867. postao je pristav u prirodoslovnom odjelu Narodnog muzeja u Zagrebu, a 1876. sveučilišni profesor u Zagrebu. Kontaktirao je s najpoznatijim zoolozima, od Moskve do Cambridgea, a dopisivao se i s Darwinom. S Gjurom Pilarom 1885. osnovao je Hrvatsko naravoslovno društvo. Balabanić, „Brusina, Spiridion”, 390–391.

52
Ferenc Pulszky (1814. –1897.), mađarski publicist. Zastupnik u parlamentu Habsburške Monarhije (1840. –1848.), zastupnik u ugarskom saboru (1867. –1876., 1884) i direktor Nacionalnog muzeja u Budimpešti (od 1869.). Autor je zapaženih putopisa, više političkih spisa, memoarskih zapisa te nekoliko arheoloških radova. „Pulszky, Ferenc”.

53
Dubrovački muzeji, DUM KPM D-28.

staviti. Čim dobijemo pismeni odgovor s iskazom stvari, bit će dotični zavod odmah odavle obavješten.” Bogišić ponosno ističe kako se ministri zanimaju za njihov kabinet te što će sve dobiti iz Pešte; Drobac se može skrušeno udarati po prsima i vikati *mea culpa* jer je sumnjao u Bogišićevu „revnost”. Dobio je odgovor i iz Zagreba, predsjednik Akademije Rački piše mu da će se duplikati bez sumnje poslati kabinetu u Dubrovniku, ali da to nije moguće učiniti prije reorganizacije Narodnoga muzeja, jer se prije toga ne može znati koje duplikate imaju.⁵⁴ Rački će kroz nekoliko dana doći u Beč i pokušat će utjecati na njega da se nešto pošalje i prije reorganizacije, ali ako ne uspije, čekat će. Ako uspije naći koju knjigu iz zoologije, poslat će je po Peri Budmaniju.⁵⁵ Neće biti problem ako želi djelo pisano na njemačkom. Ovdje završavaju sačuvana pisma koja Bogišić šalje Dropcu. Godine 1869. Bogišić napušta Beč i odlazi u Odesu, no iz pisama je vidljivo da Drobac i dalje održava kontakte s Bečom te da isto očekuje od Bogišića.

Drobac u pismu od 27. prosinca 1869.⁵⁶ zahvaljuje Bogišiću na knjigama koje mu šalje. Dalje mu piše da neće odbiti ako možda dobije na dar od kabineta kakvu knjigu s pomoću koje može klasificirati različite vrste životinja, može i na njemačkom, te ga obvezuje da, ako uspije, za Komoru za „pristojnu cijenu” nabavi kakvu sličnu knjigu koja ima klasifikaciju sveg životinjskog svijeta. Nema nijednu ovakvu knjigu. Pismo završava dodatkom kako je od Dvorske knjižnice (*Hofbibliothek*) dobio odgovor od 18. siječnja 1869. da mu trenutačno ne mogu dati ništa pa bi im Komora mogla još jednom pisati s upitom imaju li nešto drugo. Moli da upita Frauenfelda ako ima „samouvjerenosti”.

Sačuvana korespondencija nastavlja se tek 1872. i do 1874. je jednostrana. Sačuvana su jedino pisma Dropca upućena Bogišiću. Ona iz 1872. Drobac piše nakon osnutka Muzeja u siječnju te godine. Svjedoči o neumornoj i neugasloj Dropčevoj želji za obogaćenje zbirke novoosnovanog muzeja. Prvo je pismo pisano 9. lipnja 1872.⁵⁷ Riječ je o knjigama koje je poslao Bogišiću. „Ruka ruku mijе” pa za protuuslugu traži da se obrati kabinetu u Odesi, možda nešto daju. Ako ima prijatelja drugdje, na raznim sveučilištima Carstva, moli da se poveže s različitim kabinetima. Ovo je prvi slavenski muzej koji imaju jadni Dalmatinci.⁵⁸ Kad bude pisao svojem prijatelju ministru, moli da ga obavijesti da nije dobio nijedne napisane riječi od onih koji su dobili nalog da im pošalju višak stvari. Pozdravlja Pala⁵⁹ te najavljuje da odmah odlazi u Zadar.

U sljedećem pismu od 3. srpnja 1872.⁶⁰ nada se da je Bogišić dobro „poslovao” s rektorom kabineta u Odesi. Moli da mu javi ima li prijatelje u drugim dijelovima Rusije koji bi mogli izravno ili neizravno osigurati neku donaciju za prvi i jedini južnoslavenski muzej, znajući da Bogišićeva preporuka puno vrijedi. Redtenbacher mu je prije nekoliko dana poslao bijeloga sibirskog medvjeda koji je za njih i njihovo siromaštvo marena. U pismu od 10. studenoga 1872.⁶¹ zahvaljuje Bogišiću što se, među brojnim obvezama, zanima za njihov muzej i njegovo širenje. S nestrpljenjem čeka sanduk Pala Maguda. Geografski su im predmeti od velike važnosti, no još su im

važniji sisavci. Obavještava da je brodersko društvo Austrijski Lloyd iz Trsta objavilo da oslobađa troška sve predmete koji se s Istoka šalju za muzej. Stoga se ne mora brinuti za prijevoz; troškove iz Odese u Trst snosit će muzej, a iz Trsta u Dubrovnik besplatan je brodom Lloyda. Nada se da će Bogišić i dalje isticati korisnost i potrebu muzeja koji svakako nedostaje u Dalmaciji i koji je prvi muzej u južnoslavenskim provincijama, jer mu kažu da je onaj zagrebački još u začetku. Opisuje u pismu izgled prvog postava muzeja. Velika dvorana Vijećnice, gdje je Općina dodijelila prostor muzeju, podijeljena je u četiri dijela ormarima, a 500 fjorina potrošeno je samo na staklo. Uspjelo je dobro, zadovoljan je jer je napravljeno ono što u drugim muzejima tri ili četiri osobe naprave u godinu dana. *Ex gratia* Zagrebu. Drobac je svjestan da je dosadio Bogišiću i da se ponaša kao manijak i luđak, to ne negira, ali ako neki luđak ne započne nešto u našem dragom zavičaju, učeni više vole ljenčariti prekrivenih ruku. Žao mu je što je na zalasku, jer bi se osim muzeja pozabavio i formiranjem knjižnice, ali nema dovoljno volje ni želje u njegovih rodoljuba da ga podrže.

Nakon službenog otvaranja muzeja, Drobac piše kratko pismo Bogišiću 24. srpnja 1873.⁶² Javlja da je Niko Veliki⁶³ već 10 dana u Dubrovniku. Opisuje što je u gradu poduzeto u borbi protiv kolere.⁶⁴ Iz sljedeće godine sačuvano je tek jedno pismo napisano 19. srpnja 1874.⁶⁵ Osim o knjigama za Bogišića, piše: „onaj njegov” crnogorski knez još se nije udostojio odgovoriti na Dropčev poziv, koji mu je sam Bogišić sastavio. Zaključuje na hrvatskom: „Etoga tamo. Dasimi zdravo, i čuti me, Tvoj Drobaz”.

Na temelju analizirane korespondencije može se zaključiti da je nemjerljiva uloga Baltazara Bogišića u povijesti dubrovačkoga Domorodnog muzeja kao važnog posrednika između Antuna Dropca, osnivača muzeja, i onodobnih ključnih srodnih institucija, ponajprije u Beču, ali i u Budimpešti i Zagrebu. Zahvaljujući svojem položaju u bečkoj Dvorskoj knjižnici, kretao se među znanstvenim uglednicima svojeg vremena, kao i u visokim političkim krugovima prijestolnica Monarhije. Preko moćnih ljudi, poput sveučilišnog profesora Schmarde, kustosa Dvorskoga prirodoslovnog kabineta (muzeja) i tajnika Zoološko-botaničkog društva von Frauenfelda, direktora Dvorskoga prirodoslovnog kabineta (muzeja) Redtenbachera i savjetnika baruna von Münch-Bellinghausena, imao je pristup krovnim institucijama: bečkom sveučilištu, Dvorskom prirodoslovnom kabinetu (muzeju) te prirodoslovnim društvima. U Budimpešti je to bio Nacionalni muzej kojem je direktor bio Pulszky, a u Zagrebu Narodni muzej i JAZU preko predsjednika Akademije Račkog. U pismima se nalazi potvrda da je uz izravno posredništvo Bogišića 1866. u Dubrovnik stigla donacija od Zoološko-botaničkog društva i Geološkog društva iz Beča. Od Dvorskoga prirodoslovnog kabineta (muzeja) vrijedne donacije stigle su 1865. i 1872. Ishod obećanih donacija iz Narodnog muzeja u Zagrebu i Nacionalnog muzeja u Budimu ostao je zasad nepoznat. Korespondencija Bogišića i Dropca iznosi na vidjelo neumoran rad obaju sudionika te vjerovanje u snagu znanosti za napredak i boljitak južnoslavenskih naroda.

•

54 Godine 1866., nakon dugogodišnjeg čekanja, car je potvrdio *Pravila o ustrojstvu narodnoga muzeja* u Zagrebu te je oformljen kao zavod pod upravom Akademije. Vujić, *Izvori muzeja u Hrvatskoj*, 256. Prijedlog reorganizacije Narodnoga muzeja u Zagrebu daje upravo Bogišić u svojoj raspravi iz 1866. Bogišić, *O preuredjenju narodnoga Muzeja u Zagrebu*.

55 Pero Budmani (1835. – 1914.), hrvatski jezikoslovac, profesor u dubrovačkoj gimnaziji. Moguš, „Budmani, Pero”, 442-443.

56 Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

57 Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja

58 Dropčeva konstatacija o prvom slavenskom muzeju u Dalmaciji, koju varira i u kasnijim pismima, zrcali mišljenje Spiridiona Brusine da dubrovački muzej posjeduje predmete kojih nema ni u glavnim europskim kabinetima te da, iako nije velik, ima svjetski karakter i kao takav bi mogao biti pokrajinski. U prvoj polovici 19. stoljeća u Dalmaciji su već osnovani Arheološki muzej u Splitu (1820.) i Narodni muzej u Zadru (1832.). Splitski muzej osnovan je odlukom bečke vlade nakon posjeta cara Franje I. Splitu 1818. No u novopodignutoj muzejskoj zgradi smještena je najprije škola te je muzej gotovo pola stoljeća ostao bez prostora za smještaj zbirki. Zadarski muzej, osnovan naredbom za skupljanje grade tadašnjega austrijskog namjesnika Vettera von Lilienberga u cilju da bude svojevrzni pokrajinski muzej „životario je bez pravog osoblja i financija u prostorijama gradskog liceja”. Skurla, *Ragusa. Cenni storici*, 86-87; Marčić, „Dubrovački muzej”, 276; Vujić, *Izvori muzeja u Hrvatskoj*, 255-259.

59 Pavao Magud (1802. – ?), kapetan parobroda *Petar Veliki*, odselio se 30-ih godina 19. stoljeća iz Konavala u Odesu. Kapetanić, Vekarić, *Konavoski rodovi 2* (H-P), 267.

60 Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

61 Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

62 Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

63 Niko (Nikola, nadimak Veliki) Pucić (1820. – 1883.), hrvatski političar, aktivan u političkom i društvenom životu Dubrovnika. „Pucić, Niko”.

64 Drobac je bio zadužen za rad općinskog zdravstvenog povjerenstva te je aktivno sudjelovao u suzbijanju epidemije kolere na dubrovačkom području 1867., kao i 1873. Perić, „Uloga Antuna Dropca u javnom životu Dubrovnika”, 284.

65 Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, bez inventarnog broja.

ARHIVSKI IZVORI / ARCHIVAL SOURCES

Dubrovački muzeji, Zbirka dokumenata Kulturno povijesnog muzeja, Pisma Bogišića Dropcu, DUM KPM D-19 i od D-22 do D-28.

Zbirka Baltazara Bogišića HAZU-a, Pisma Dropca Bogišiću, Fasciikl DXXI, Omot XXI. 3., Drobac A., 20 pisama.

POPIS LITERTURE / BIBLIOGRAPHY

„Antun Drobac”. *Slovinac*, 11. ožujka 1882., 127.

Bačić, Jurica. „Antun Drobac (1810. – 1882.), priloz i za biografiju”. *Prirodoslovlje* 1 (2001): 155–162.

Balabanić, Josip. „Brusina, Spiridion”, 390–391. U: *Hrvatski biografski leksikon, 2, Bj-C*, ur. Aleksandar Stipčević. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1989.

„Baron Eligius Franz Joseph von Münch-Bellinghausen”. New Advent. http://www.newadvent.org/cathen/10630a.htm (pristupljeno 4. prosinca 2022.).

Bersa, Josip. *Dubrovačke slike i prilike*. Zagreb: Matica hrvatska, 1941.

Bogišić, Baltazar. *O preuredjenju narodnoga Muzeja u Zagrebu*. Zagreb: Brzotiskara Antuna Jakića, 1866.

Dabelić, Ivo. „Razvojni put Dubrovačkih muzeja od 1872. do 2002. godine”, 33–37. U: *Zbornik Dubrovačkih muzeja I*, ur. Ivo Dabelić, Frane Čizmić, Anica Kisić, Željko Žeravica. Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2004.

Dabelić, Ivo. „Prvi izložbeni postav Domorodnog muzeja iz 1873. godine”, 7–32. U: *Zbornik Dubrovačkih muzeja I*, ur. Ivo Dabelić, Frane Čizmić, Anica Kisić, Željko Žeravica. Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2004.

Despot, Miroslava. „Prijedlog Baltazara Bogišića o osnivanju sveslavenskog muzeja”. *Muzeji* 9 (1954): 135–137.

Devetak, Zdravko. „Prilog historijatu proizvodnje buhača u Dalmaciji”. *Farmaceutski glasnik* 6 (1954): 294–299.

Đivanović, Stane. „Vrijeme Bogišićeva odlaska i 'povratka' – muzeološki aspekt kulture sjećanja 2008. – 2012.” Magistarski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012.

O. E. „Cavtat”. *Prava Crvena Hrvatska*, 13. listopada 1917., 1.

Filipović, Marina. *Zrcalo koje pamti*, Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2016.

„Frauenfeld, Georg von (1807-1873), Naturwissenschaftler”. *Österreichisches Biographisches Lexikon*, Austrian Centre for Digital Humanities and Cultural Heritage. https://www.biographien.ac.at/oeb/oebl_F/Frauenfeld_Georg_1807_1873.xml (pristupljeno 4. prosinca 2022.).

Gjukić, Vedrana. „Razvoj dubrovačkog muzeja: s osvrtnom na stanje u muzeju nakon potresa od 15. IV. 1979.”. *Informatica museologica* 1 (1980): 27–38.

Gjukić-Bender, Vedrana. „Osnivanje i razvoj Dubrovačkih muzeja”, 16–23. U: *Osnivači i prvi kustosi muzeja u Hrvatskoj: stručni skup u Osijeku, 11. – 12. prosinca 1997.*, ur. Mladen Radić. Osijek: Muzej Slavonije, 1999.

Grčević, Nada, Maštrović, Vjekoslav. „Andrović, Nikola”, 155–156. U: *Hrvatski biografski leksikon, 1, A-Bi*, ur. Nikica Kolumbić. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1983.

Grmek, Mirko Dražen. „Ljekarnici u nekadašnjem javnom i kulturnom životu Hrvatske”. *Farmaceutski glasnik* 11 (1955): 273–278.

Humski, Vera. „Drobac, Antun”, 615–616. U: *Hrvatski biografski leksikon, 3, Č-Đ*, ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1993.

Humski, Vera. „Pregled povijesti muzeja u Hrvatskoj 19. i 20. stoljeće (1945) s bibliografijom”. *Muzeologija* 24 (1986): 5–63.

Grdinić, Vladimir, Ajanović-Malinar, Ivona. „Kuzmić, Ivan Evandelist”, 477–479. U: *Hrvatski biografski leksikon, 8, Kr-Li*, ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.

Kapetanić, Niko. Vekarić, Nenad. *Konavoski rodovi 2 (H-P)*, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU-a, 2002.

Kršinić, Frano. „Prirodoslovni muzej u Dubrovniku. Kratka povijest muzeja i osipanja zbirki”. *Vijesti muzealaca i konzervatora* 3/4 (1988): 20–22.

Lokas, Dino, Marunčić, Tonko. „Povijest Dubrovačkih muzeja od 1872. do 1922.”, 9–29. U: *Zbornik Dubrovačkih muzeja V*, ur. Domagoj Perkić. Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2022.

Marčić, Lucijan. „Dubrovački muzej”. *Narodna starina* 32 (1933): 275–278.

Moguš, Milan. „Budmani, Pero”, 442–443. U: *Hrvatski biografski leksikon, 2, Bj-C*, ur. Aleksandar Stipčević. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1989.

Pederin, Ivan, Pranjko, Klara. „Kaznačić, Ivan August”, 214–215. U: *Hrvatski biografski leksikon, 7, Kam-Ko*, ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2009.

Perić, Ivo. „Uloga Antuna Dropca u javnom životu Dubrovnika”. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a*, 29 (1991): 277–287.

„Pucić, Niko”. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51010 (pristupljeno 1. listopada 2023.).

„Pulszky, Ferenc”. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=51085 (pristupljeno 4. prosinca 2022.).

„Rački, Franjo”. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51388 (pristupljeno 30. rujna 2023.).

„Redtenbacher, Ludwig (1814-1876), Zoologe”. *Österreichisches Biographisches Lexikon*, Austrian Centre for Digital Humanities and Cultural Heritage. https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_R/Redtenbacher_Ludwig_1814_1876.xml (pristupljeno 4. prosinca 2022.).

Riedl-Dorn, Christa. „Schmarda, Ludwig Karl”. *Neue Deutsche Biographie* 23 (2007): 121 [online]. https://www.deutsche-biographie.de/pnd117455563.html#ndbcontent (pristupljeno 23. rujna 2023.).

Skurla, Stefano. *Ragusa. Cenni storici*. Zagreb: vlastita naklada, 1876.

Sulić Šprem, Jadranka, Čizmić, Frane. *Početak*, katalog izložbe. Dubrovnik: Prirodoslovni muzej u Dubrovniku, 2022.

Viđen, Ivan. „Posmrtno veličanje: grobnica, park i spomenik Baltazara Bogišića”. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a* 55/2 (2017): 485–520.

Vujić, Žarka. *Izvori muzeja u Hrvatskoj*. Zagreb: Kontura art magazin, 2007.

Žaja Vrbica, Sanja, Zimmermann, Peter. *Dunavska Monarhija i Dubrovnik*. Dubrovnik: Sveučilište u Dubrovniku, 2023.